

DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.5-3
УДК 657.6:657.421.1:336.225

Вітер С. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4350-8077>

Гайдучок Т. С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0190-3872>

Василенко Т. М.

магістр,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2427-4858>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА БУХГАЛТЕРСЬКИМ ТА ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ

У статті розглянуто критерії визнання основних засобів для цілей бухгалтерського та податкового обліку, проаналізовано вимоги, яких необхідно дотримуватись під час визнання тих чи інших об'єктів за національними та міжнародними стандартами. Висвітлено особливості обліку основних засобів соціально-культурного призначення та вказано на необхідність контролю пов'язаних з ними витрат, неправильне відображення яких може призвести до порушень податкового законодавства. Особливу увагу зосереджено на основних аспектах амортизаційної політики у національних, міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та податковому законодавстві. Запропоновано узгодити низку проблемних питань, які виникають в обліку основних засобів за умов воєнного стану, зокрема щодо правильності списання основних засобів, вибору методів амортизації, визначення ліквідаційної вартості.

Ключові слова: основні засоби; національні стандарти обліку, міжнародні стандарти обліку, бухгалтерський облік, податковий облік, класифікація, амортизація основних засобів.

Svitlana Viter, Tetyana Haiduchok, Tetyana Vasylenko
Polissia National University

COMPARATIVE ANALYSIS OF ACCOUNTING OF FIXED ASSETS ACCORDING TO ACCOUNTING AND TAX LEGISLATION: PROBLEM ASPECTS OF THE PRESENT PERIOD

Introduction. In the current context of military operations in Ukraine, businesses face significant challenges regarding the management of their assets and the correct reflection of these assets in accounting and tax records. The destruction or damage of fixed assets requires a revision of approaches to asset write-offs, selection of depreciation methods, and determination of residual value, among other things. During martial law, new tax or accounting regulations related to fixed assets may be introduced. Therefore, it is essential to identify areas for improving fixed asset accounting based on the disclosure of theoretical and methodological aspects, and the comparability of national, international standards, and tax legislation.

Purpose. To conduct a comparative analysis of accounting and tax treatment of fixed assets and assess the consistency between national and international accounting standards in order to define areas for improvement within the current conditions of the domestic accounting system. **Methods.** The research was carried out using general scientific methods such as comparative analysis, synthesis, generalization, induction, and deduction. The informational base for the research included domestic and international legislative and regulatory acts governing national and international accounting for fixed assets, official websites, and professional periodicals. **Results.** The study analyzed the requirements that must be followed when recognizing certain fixed assets under national and international standards. Special attention was given to the key aspects of depreciation policies, the criteria for recognizing fixed assets for accounting and tax purposes, and the classification of fixed assets.

Conclusion. It is proposed to address a number of problematic issues that arise in the accounting of fixed assets under

martial law. Resolving these issues will allow businesses to receive clear, understandable, and useful information, and to develop accounting and informational tools to effectively manage their fixed assets.

Key words: *fixed assets; national accounting standards, international accounting standards, accounting, tax accounting, classification, depreciation of fixed assets.*

Постановка проблеми та її актуальність. На успішність діяльності підприємств значною мірою впливає наявність, стан та ефективність використання основних засобів, які займають визначальну частку в структурі активів, тому проблеми їх обліку завжди були в центрі уваги науковців та практиків. Підвищення оперативності та ефективності вирішення завдань, пов'язаних з веденням обліку основних засобів підприємства певним чином залежить від питань, що виникають під час вивчення сутності та складу основних засобів, їх класифікації, оцінки та методики нарахування амортизації.

Дана проблематика ще більше загострилася у період воєнного стану, який характеризується невизначеністю, змінами в законодавстві та податкових правилах, проблемами з відновлення та реконструкції тощо. У воєнний період, коли значна кількість підприємств стикнулися з пошкодженням або повним знищенням об'єктів основних засобів, знеціненням активів, перед бухгалтерами постають питання забезпечення більш високого рівня зрозумілості та достовірності облікової інформації. При цьому важливим аспектом дослідження є розгляд особливостей обліку основних засобів в контексті наближення національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також співставності до вимог системи податкового обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівнянню особливостей обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами присвятили свої праці Касич А.О., Леуська С.М., [1] Короленко В.О., Гевлич Л.Л. [2], Москалюк Г.О., Цуканова В.О. [5], Радіонова Н.Й., Чучкевич Д.Ю. [12], Шацкова Л.П., Шацков В.В. [14]. Порівняльну характеристику податкового та бухгалтерського законодавства щодо визнання основних засобів здійснювала Кудлаєва Н.В. [3]. Однак з урахуванням сучасних проблем, залишаються питання, які потребують упорядкування. Вважаємо за необхідне проведення подальших наукових досліджень з метою визначення напрямів вдосконалення обліку основних засобів на основі розкриття методичних аспектів, пов'язаних з гармонізацією національних, міжнародних стандартів та податкового законодавства з максимальним пристосуванням до сучасних практичних потреб суб'єктів господарювання.

Метою статті є проведення порівняльного аналізу бухгалтерського і податкового обліку основних засобів та оцінки узгодженості національних і міжнародних стандартів обліку для визначення його

направів вдосконалення в контексті сучасних умов у вітчизняній обліковій системі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні засоби є трудомістким об'єктом бухгалтерського обліку, що обумовлюється складністю їхньої систематизації та чисельною кількістю облікових і контрольних задач.

Методологічні основи формування облікової інформації про основні засоби та розкриття її у фінансовій звітності регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (НП(С)БО 7), Інструкцією № 291 «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів. Ключовим міжнародним стандартом, який регулює питання обліку основних засобів, визначає методологію визнання, оцінки, амортизації та обліку вибуття основних засобів, а також описує вимоги до розкриття інформації про активи у фінансовій звітності підприємств є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» (МСБО 16). Для податкових цілей сутність і характеристика груп основних засобів визначена у Податковому кодексі України (ПКУ).

На першому етапі порівняльного аналізу розглянемо головні характеристики бухгалтерського та податкового визначення основних засобів та їх оцінки (табл. 1).

Згідно даних табл. 1, як національні, так і міжнародні стандарти обліку визначають актив основним засобом за умов, що:

- він, ймовірно, принесе економічні вигоди в майбутньому;
- існує можливість достовірно оцінити його вартість.

На разі, існує проблема, яку необхідно виділити: якщо за нормальних умов діяльності підприємства ці два критерії виконуються, то в умовах воєнного стану вони можуть частково чи зовсім не виконуватися через фізичне руйнування активів або перебування їх на окупованих територіях. З цим пов'язаний розгляд питання правильності списання основних засобів, знищених через бойові дії.

В юридичних осіб є право на списання активів з балансу, якщо вони вибувають через продаж, обмін, безоплатну передачу, використання у власній діяльності або не відповідають критеріям визнання їх активами. Отже, спрацьовує друга умова, оскільки

Критерії визнання основних засобів для цілей бухгалтерського та податкового обліку

Визначення згідно		
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»	Податкового кодексу України
<i>Ймовірність отримання економічних вигод</i>		немає такої норми
<i>Матеріальність (активи, які мають матеріальну форму)</i>		
<i>Очікуваний строк корисного використання</i>		
більше 1 року або операційного циклу, якщо він довший за рік	за очікуванням, протягом більше одного періоду	більше 1 року або операційного циклу, якщо він довший за рік
<i>Призначення</i>		
використання в процесі виробництва; постання товарів; виконання робіт і надання послуг; здавання в оренду іншим особам; для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій	використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей	використання в господарській діяльності
<i>Вартість об'єкта</i>		
достовірна оцінка вартості, але без конкретного порогового значення, яке б визначало, чи є актив основним засобом		актив, який перевищує 20000 грн
підприємства можуть самостійно установлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів	не має розмежування між малоцінними та іншими активами	малоцінний необоротний матеріальний актив основним засобом не визнається
<i>Одиниця обліку</i>		
об'єкт основних засобів як закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; частини основного засобу, які мають різні строки експлуатації, визнаються як окремі об'єкти	відсутнє визначення одиниці обліку, допускається можливе об'єднання декількох незначних об'єктів в один, до якого застосовується критерій визначення сукупної вартості	немає такої норми

Джерело: складено авторами на основі [4; 6; 10]

ки знищені об'єкти не вважаються активами згідно національних стандартів.

Крім того, згідно ст. 14¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» [11] військові дії вважаються форс-мажорними обставинами, але експерти наголошують не поспішати списувати активи з балансу у зв'язку з обставинами форс-мажору, оскільки ще в часи АТО Міністерство фінансів дозволяло списувати майно з балансу лише на підставі результатів інвентаризації [7]. Відповідно, якщо основні засоби перебувають в зоні активних бойових дій і проведення інвентаризації є неможливим у зв'язку з ризиком для життя чи здоров'я членів інвентаризаційної комісії, підприємство повинне й надалі обліковувати майно на балансі. Тоді виникає питання правильності нарахування амортизації основних засобів, що знаходяться на окупованих територіях, яке буде розглянуто нами на наступному етапі дослідження.

За критеріями матеріальності та строками корисного використання (табл. 1) не має виникати жодних непорозумінь. Усі нормативні акти вказують на матеріальну основу основних засобів, а також на те, що такий актив має бути необоротним.

Звернімо увагу, що лише НП(С)БО 7 за призначенням виділяє основні засоби, які виконують соці-

ально-культурну функцію. До таких засобів можна віднести майно, що використовується для відпочинку працівників, зокрема: м'які меблі, побутові холодильники, мікрохвильові печі, кавоварки та іншу побутову техніку в офісі, бібліотеки, а також для задоволення спортивних і оздоровчих потреб.

ПКУ надає статус лише тим основним засобам, які безпосередньо пов'язані зі збільшенням податкових доходів (наприклад, виробниче обладнання). Відповідно, необоротні матеріальні активи, які в господарській діяльності платника податку не використовуються, називають невикористаними основними засобами, і, як результат, витрати на їх придбання (створення) у податковому обліку не амортизують [8]. В додаток до цього, у міжнародному стандарті не згадується соціально-культурна функція основних засобів, а тому якщо їх придбали саме для таких цілей – вони не знайдуть відображення серед основних засобів у фінансовій звітності, складеній за МСФЗ.

Отже, при обліку основних засобів соціально-культурного призначення, до яких є підвищена увага податкових органів через складність доведення їхнього зв'язку з господарською діяльністю, необхідно враховувати певні нюанси для правильного відображення їх у фінансовій та податковій звітності.

Окрім нарахування амортизації на такі основні засоби, яке має відмінності для цілей бухгалтерського та податкового обліку, слід пам'ятати, що з утриманням таких засобів можуть виникати додаткові витрати, неправильне відображення яких може призвести до порушень податкового законодавства.

З початком війни на перше місце серед потреб вийшла безпека працівників, що змусило підприємства будувати та обладнувати внутрішні та зовнішні укриття. Основні засоби, які використовуються при цьому також можна віднести до активів соціального призначення, які не використовуються безпосередньо для отримання доходів.

Крім того, в сучасних умовах, на наш погляд, можуть залишатися актуальними, окрім психологічної допомоги та фінансової підтримки, пропозиції програм співробітникам для зняття стресу, духовного розвитку, лаунж-зони для відпочинку зі спортивними знаряддями тощо. Так, якщо підприємство підтримує соціально-культурні об'єкти для своїх працівників, це може вважатися соціальним пакетом, що потрібно враховувати при розрахунку доходів і витрат, а також під час сплати податків.

Згідно зазначених стандартів обліку підприємство має самостійно визначати пороговий вартісний критерій для визнання активу основним засобом відповідно до своєї облікової політики. Це може включати мінімальну вартість, нижче якої активи визнаються як витрати, а не як основні засоби. Для податкових цілей первісна вартість придбаних чи створених основних засобів має перевищувати 20 тис грн., тобто за даним критерієм треба порівнювати всю суму витрат, які її формують. Таким чином, якщо основний засіб відповідає усім згаданим критеріям, окрім вартісного, з точки зору класифікації наведеної у ПКУ, це інший необоротний матеріальний актив. Малоцінний необоротний матеріальний актив у податковому обліку на відміну від бухгалтерського обліку, основним засобом не визнається та амортизації не підлягає.

Щодо одиниць обліку, то варто вказати на обов'язкове застосування компонентного підходу, який вимагає МСБО 16, якщо окремі частини основного засобу мають різний строк корисного використання. Тобто допускається можливість об'єднувати декілька незначних об'єктів в один із застосуванням критерію визначення сукупної вартості. На нашу думку, така норма спрощує ведення обліку, однак за НП(С)БО 7, компонентний підхід не є обов'язковим для всіх основних засобів.

Важливу роль для правильного ведення обліку та його раціональної організації відіграє класифікація основних засобів, яка не тільки впливає на відображення їх на субрахунках в бухгалтерській системі, але й на особливості фінансового та податкового об-

ліку (нарахування амортизації, строки корисного використання, складання інвентарних номерів, оцінку та переоцінку, документацію, звітність, а також виникнення можливих податкових різниць у великододатків-платників податку на прибуток).

Наявні групи основних засобів на законодавчому рівні визначені п.5 НП(С)БО 7 та Податковим кодексом України (табл. 2). До цього року використовувався Класифікатор основних фондів ДК 013-97, 07.03.2024 року його було скасовано у зв'язку з невідповідністю до стандарту.

Скасування Класифікатора основних фондів було обумовлено необхідністю приведення національних класифікаційних норм у відповідність до сучасних міжнародних стандартів обліку. Нововведення спрямоване на покращення якості обліку основних засобів та уніфікацію підходів до їх оцінки як на національному, так і на міжнародному рівні.

Порівнюючи класифікацію основних засобів, бачимо, що таке групування максимально зблизило бухгалтерський та податковий облік. Також можна визначити, що групування об'єктів основних засобів більш деталізовано у національних стандартах.

У п. 37 МСБО 16 також передбачено їх розподіл на класи (табл. 2). Інших вимог щодо класифікації основних засобів даний стандарт не містить, а лише визначає те, що активи передусім слід поділити на ті, які підлягають амортизації, та активи, за якими амортизація не нараховується.

Спостерігаємо відмінність у класифікації основних засобів за НП(С)БО 7 та МСБО 16 у тому, що на відміну від міжнародного стандарту у національному для інших необоротних матеріальних активів виділена самостійна група.

Також слід мати на увазі, що на підприємстві можуть існувати об'єкти, які до основних засобів не належать, але були чи потенційно можуть ними бути. Зокрема, це інвестиційна нерухомість, капітальні інвестиції та групи вибуття.

Якщо такий об'єкт передумали здавати в оренду та використовувати лише для власної діяльності, вони переходять назад до основних засобів. Ці об'єкти до впровадження НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» належали до основних засобів. Зауважимо, що діючим планом рахунків для їх обліку передбачено субрахунок 100 «Інвестиційна нерухомість», який відкривається до рахунку 10 «Основні засоби». З приводу цього в науковому просторі йде багато дискусій.

Виходячи з економічної сутності капітальних інвестицій як витрат на створення (придбання, будівництво, модернізацію тощо) основних засобів, то вони у майбутньому (після завершення об'єктів капітального інвестування та введення в експлуатацію) стають основними засобами.

Групування основних засобів за національними та міжнародними нормативними актами

Групи та класи основних засобів згідно:		
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»	Податкового кодексу України
Групи 1. Основні засоби: 1.1. Земельні ділянки. 1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом. 1.3. Будівлі, споруди та передавальні пристрої. 1.4. Машини та обладнання. 1.5. Транспортні засоби. 1.6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі). 1.7. Тварини, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю. 1.8. Багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини. 1.9. Інші основні засоби. 2. Інші необоротні матеріальні активи: 2.1. Бібліотечні фонди. 2.2. Малоцінні необоротні матеріальні активи. 2.3. Тимчасові (нетитульні) споруди. 2.4. Природні ресурси. 2.5. Інвентарна тара. 2.6. Предмети прокату. 2.7. Інші необоротні матеріальні активи.	Класи а) земля; б) земля та будівлі; в) машини та обладнання; г) кораблі; ґ) літаки; д) автомобілі; е) меблі та приладдя; є) офісне обладнання.	Групи 1. Земельні ділянки. 2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом. 3. Будівлі, споруди та передавальні пристрої. 4. Машини та обладнання. 5. Транспортні засоби. 6. Інструменти, прилади, інвентар. 7. Тварини. 8. Багаторічні насадження. 9. Інші основні засоби. 10. Бібліотечні фонди. 11. Малоцінні необоротні матеріальні активи. 12. Тимчасові (нетитульні) споруди. 13. Природні ресурси. 14. Інвентарна тара. 15. Предмети прокату. 16. Довгострокові біологічні активи.

Джерело: складено авторами на основі [4; 6; 10]

Групи вибуття – це основні засоби, які впродовж поточного року планується продати, тому вони перестають відповідати даному визначенню. Їх облік ведеться згідно НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність». Якщо такий об'єкт на підприємстві вирішили не продавати, він з групи вибуття переходить назад в групу основних засобів.

На наступному етапі дослідження потребує розгляду питання амортизації основних засобів, яка стала однією з вагомих проблем в обліку в умовах воєнного стану в Україні, зокрема в частині визначення термінів корисного використання, ліквідаційної вартості, методів амортизації.

Варто зауважити, що правильна амортизаційна політика, яка забезпечує альтернативне визначення розмірів амортизаційних відрахувань, здійснення керування витратами і фінансовими результатами, нагромадження необхідних фінансових ресурсів та реального їх використання є основою фінансово-господарської діяльності підприємств. Тому, погоджуємося з науковцями Сулимою М. та Смірновим Д., що за сучасних умов слід переглянути пункти облікової політики в частині амортизаційних нарахувань, протестувати активи на предмет їх знецінення, списати пошкоджені активи, які вже не відповідають критеріям визнання [13, с. 191].

Перш за все відмітимо, що відповідно до ПКУ, амортизація на основні засоби нараховується тільки

на ті активи, які фактично використовуються в господарській діяльності підприємства. Отже, якщо підприємство тимчасово не має можливості використовувати основні засоби через окупацію територій, то такі активи вважаються виведеними з експлуатації. У цьому випадку, відповідно до НП(С)БО 7, нарахування амортизації має бути призупинене на час, поки актив не використовується. Це рішення повинно бути документально підтверджене (наприклад, наказом керівника підприємства).

Торкаючись питання амортизаційної політики у процесі порівняння національних та міжнародних стандартів, а також податкового законодавства, можна помітити, що нарахування амортизації за досліджуваними нормативними документами є майже тотожним (табл. 3.).

Однак, ключовою відмінністю між національним та міжнародним стандартами є те, що НП(С)БО 7 дозволяє перегляд строків корисного використання або залишкової вартості, але не регламентує обов'язкові інтервали для цього. На відміну від вказаних вимог у вітчизняному документі, МСБО 16 вимагає регулярного перегляду строків корисного використання та залишкової вартості на кожну звітну дату.

Вважаємо, що на сьогодні в умовах невизначеної, спричиненої воєнними діями, є досить актуальною думка науковців [1], що в національних стандартах, де строк експлуатації об'єкта переглядається тільки в разі зміни майбутніх економічних вигід, потрібно

**Основні аспекти амортизаційної політики у національних,
міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та податковому законодавстві**

НП(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»	Податковий кодекс України
Нарахування амортизації основних засобів здійснюється		
протягом строку корисного використання об'єкта, який встановлюється підприємством (у розпорядчому акті) при визнанні цього об'єкта активом	починаючи з моменту, коли основний засіб стає придатним для використання	починаючи з наступного місяця після введення активу в експлуатацію
немає такої норми	на кінець кожного звітного року слід переглядати ліквідаційну вартість та строк корисної експлуатації об'єкта основних засобів	немає такої норми
Методи нарахування амортизації основних засобів		
прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий	прямолінійний; зменшення залишку; метод суми одиниць продукції	прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий
для групи малоцінних необоротних матеріальних активів: прямолінійний; виробничий; метод «50%+50%» або «100%»	—	—
Припинення нарахування амортизації основних засобів здійснюється		
на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації об'єкта основного засобу	на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу, або з якої припиняється визнання активу	з місяця, наступного за місяцем вибуття основного засобу (продаж, ліквідація тощо), або якщо актив переводиться в іншу категорію, де амортизація не нараховується (наприклад, запаси або інші активи)

Джерело: складено авторами на основі [4; 6; 10]

чітко прописати норму перегляду строку використання основних засобів.

Щодо методів амортизації основних засобів, то як податковим законодавством, так і НП(С)БО 7 визначено п'ять методів, на противагу МСБО 16, який пропонує лише три методи нарахування амортизації, але вказує на те, що метод можна змінювати в очікуванні майбутніх економічних вигод активу.

У НП(С)БО 7 виділяють таку групу основних засобів як інші необоротні нематеріальні активи, для яких використовують специфічні методи амортизації. Використання цих методів пов'язана з тим, що збільшення вартісного порога для кваліфікації основних засобів до 20000 грн впливає на те, що більша кількість активів кваліфікується як малоцінні і буде списуватися на витрати швидше.

Національний стандарт також дає свободу у виборі методу амортизації, що є важливим напрямом уніфікації, однак формально такий вибір обмежується у використанні згідно ПКУ. Так, вибір методу амортизації основних засобів згідно кодексу залежить від кількох важливих факторів: типу основного засобу, очікуваного характеру його використання,

специфіки діяльності підприємства та вимог до мінімальних строків амортизації.

НП(С)БО 7 передбачає чіткий перелік випадків, коли підприємства мають призупинити нарахування амортизації, а саме: на період, у якому підприємство планує реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання чи консервацію об'єкта основних засобів. Отже, вимушене призупинення діяльності в умовах воєнного стану не належить до причин призупинення нарахування амортизації основних засобів. Якщо розглянути сутність консервації основних засобів, яка полягає у комплексі заходів, спрямованих на довгострокове (але не більш як три роки) їх зберігання у разі припинення виробничої та іншої господарської діяльності підприємства з можливістю подальшого відновлення функціонування [10], то можна дійти висновку, що вимушений простій не варто прирівнювати до невикористання основних засобів, пов'язаних з консервацією.

Підприємства, які застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності в будь-якому разі мають продовжувати нараховувати амортизацію основних засобів в бухгалтерському обліку, незалежно

від того, чи вони припинили свою діяльність, чи вирішили законсервувати основні засоби. Отже, вимога НП(С)БО не відповідає вимогам МСБО. Доки основний засіб повністю не амортизований, міжнародним стандартом не передбачено припинення нарахувань амортизації, навіть якщо він не використовується або вибуває з активного використання. Один із випадків припинення нарахування амортизації за МСБО – у разі використання методу суми одиниць продукції, якщо немає виробництва.

Згідно ПКУ протягом періоду тимчасового простою підприємства нарахування амортизації на основні засоби, призначені для використання у господарській діяльності також не припиняється.

Ще одним важливим питанням, на який потрібно звернути увагу, є питання розрахунку ліквідаційної вартості основних засобів в умовах воєнного стану, коли підприємства стикаються з пошкодженням чи знищенням активів. В загальному, підхід до визначення ліквідаційної вартості залишиться подібним до того, що застосовувався до воєнних дій. Проте варто враховувати додаткові фактори ризику та непередбачуваності.

Так, при використанні методу ринкової вартості на основі поточних ринкових цін аналогічних активів необхідно пам'ятати про те, що під час воєнного стану ринок може бути дестабілізованим, тому оцінка ринкової вартості стає складнішою. Це ж стосується і методу відновлюваної вартості: розрахунок вартості заміщення основних засобів, враховуючи їхній фізичний стан, технічні характеристики та інфляційні зміни у воєнних умовах може вимагати особливих коригувань на ризики знищення чи пошкодження активів.

В умовах невизначеності або відсутності активного ринку для порівняння, доцільним є застосування методу експертних оцінок. Цей підхід передбачає залучення кваліфікованих оцінювачів для визначення ліквідаційної вартості основних засобів, що дозволяє врахувати специфіку активів та їх потенційну вартість у разі продажу або списання. Метод експертної оцінки також є важливим інструментом у ситуаціях, коли неможливо отримати точну ринкову вартість через економічні чи геополітичні чинники, особливо в умовах форс-мажору або війни.

Висновки. Порівняльний аналіз нормативно-правового регулювання організації обліку основних засобів дозволив інтегрувати вимоги різних систем обліку та виявити ключові аспекти і можливості налаштування внутрішньої облікової політики підприємства так, щоб вона відповідала його сучасним практичним потребам управління щодо ефективності використання основних засобів та сприяла точності і достовірності облікових даних. Крім того, коригування облікової політики сприяє підвищенню точності й достовірності фінансових даних, що особливо важливо для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення прозорості фінансової звітності.

Перспективами подальших досліджень для вдосконалення обліку основних засобів в сучасних умовах вбачаємо створення системи обліку втрат і компенсацій. Для підприємств, які зазнали втрат внаслідок бойових дій, потрібно розробити механізми обліку збитків та процедури відшкодування через державні чи міжнародні компенсаційні програми. Це також потребує адаптації стандартів обліку для фіксації втрат і пошкоджень активів у бухгалтерській звітності.

Література:

1. Касич А.О., Леуська С.М. Порівняльний аналіз визначення основних засобів за міжнародними та національними стандартами. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 18. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/127.pdf (дата звернення: 21.09.2024).
2. Короленко В.О., Гевлич Л.Л. Особливості обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. Том 2. № 10. С. 183–187.
3. Кудлаєва Н.В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення Revaluation of Fixed Assets: Tax and Accounting Aspects. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 1(69). С. 107–114.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 20.09.2024).
5. Москалюк Г.О., Цуканова В.О. Основні засоби кризь призму обліку за П(С)БО та МСФЗ: порівняльний аналіз. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 9–10 (286–287). С. 86–91.
6. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ М-ва фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 20.09.2024).
7. Озерова О. Списуємо майно, знищене через бойові дії: як облікувати й оподаткувати. *Головбух Агро*. №7. 2022. URL: https://agro.expertus.com.ua/965709?utm_medium=refer&utm_source=www.golovbuh.com.ua&utm_term=8400&utm_content=art&utm_campaign=red_block_mixblock_ss (дата звернення: 18.09.2024).
8. Основні засоби: визнання та класифікація. Інтерактивна бухгалтерія: веб-сайт. 2017. № 94. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/596> (дата звернення: 18.09.2024).
9. Підбірка порад для бухгалтерів в умовах воєнного стану. Профспілка працівників державних установ м. Києва: офіційний веб-сайт. URL: <https://profspilka.com.ua/news/pidbirka-porad-dlya-buhgalteriv-v-umovah-voeyennogo-stanu/> (дата звернення: 21.09.2024).

10. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.09.2024).
11. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02 груд. 1997 р. № 671/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.09.2024).
12. Радіонова Н.Й., Чучкевич Д.Ю. Дослідження впливу міжнародних стандартів на трансформацію обліку основних засобів підприємств. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. URL: https://www.researchgate.net/publication/383448561_DOSLIDZENNA_VPLIVU_MIZNARODNIH_STANDARTIV_NA_TRANSFORMACIU_OBLIKU_OSNOVNIH_ZASOBIV_PIDPRIEMSTV (дата звернення: 21.09.2024).
13. Сулима М.О., Смірнов Д.Р. Облік основних засобів підприємства в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 70. С. 188–193.
14. Шацкова Л.П., Шацков В.В. Порівняльний аналіз обліку основних засобів суб'єктів державного та приватного секторів економіки. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2022. № 3(21). С. 44–50.

References:

1. Kasych A. O., Leus'ka S. M. (2018) Porivnyal'nyy analiz vyznachennya osnovnykh zasobiv za mizhnarodnymy ta natsional'nymy standartamy [Comparative analysis of the definition of fixed assets according to international and national standards]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no 18. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/127.pdf (accessed September 21, 2024). (in Ukrainian)
2. Korolenko V. O., Hevlych L. L. (2018) Osoblyvosti obliku osnovnykh zasobiv za natsional'nymy ta mizhnarodnymy standartamy [Peculiarities of accounting for fixed assets according to national and international standards]. *Visnyk students'koho naukovohto tovarystva DonNU imeni Vasylyya Stusa*, vol. 2, no 10, pp. 183–187.
3. Kudlayeva N. V. (2019) Vyznannya ta otsinka osnovnykh zasobiv: realiyi s'ohodennya Revaluation of Fixed Assets: Tax and Accounting Aspects. [Recognition and valuation of fixed assets: today's realities Revaluation of Fixed Assets: Tax and Accounting Aspects]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, no. 1(69), pp. 107–114.
4. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 16 "Osnovni zasoby" [International Accounting Standard 16 "Fixed Assets"]: zatverdzheno Radoiu z Mizhnarodnykh standartiv bukhhalterskoho obliku vid 01.01.2014 r. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (accessed September 20, 2024). (in Ukrainian)
5. Moskalyuk H. O., Tsukanova V. O. (2021) Osnovni zasoby kriz' pryzmu obliku za P(S)BO ta MSFZ: porivnyal'nyy analiz [Fixed assets through the prism of accounting according to P(S)BO and IFRS: a comparative analysis]. *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, no. 9–10 (286–287), pp. 86–91.
6. Natsional'ne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 7 "Osnovni zasoby" [National regulation (standard) of accounting 7 "Fixed assets"]: zatverdzheno nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.04.2000 r. No. 92. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (accessed September 20, 2024). (in Ukrainian)
7. Ozerova O. (2022) Spysuyemo mayno, znyshchene cherez boyovi diy: yak oblikuvaty y opodatkovaty [We write off property destroyed due to hostilities: how to record and tax it]. *Holovbukh Ahro*, no 7. Available at: https://agro.expertus.com.ua/965709?utm_medium=refer&utm_source=www.golovbukh.com.ua&utm_term=8400&utm_content=art&utm_campaign=red_block_mixblock_ss (accessed September 18, 2024). (in Ukrainian)
8. Osnovni zasoby: vyznannya ta klasyfikatsiya (2017) [Fixed assets: recognition and classification]. *Interaktyvna bukhhalteriya*. no 94. Available at: <https://interbukh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/596> (accessed September 18, 2024).
9. Pidbirka porad dlia bukhhalteriv v umovakh voiennoho stanu (2022) [A selection of advice for accountants under martial law]. Available at: <https://profspilka.com.ua/news/pidbirka-porad-dlya-buhgalteriv-v-umovah-voyennogo-stanu/> (accessed September 21, 2024). (in Ukrainian)
10. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. No. 2755-VI vid 02.12.2010 r. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed September 20, 2024). (in Ukrainian)
11. Pro torhovo-promyslovi palaty v Ukraini: Zakon Ukrainy No. 671/97-BP vid 02.12.1997 r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed September 20, 2024). (in Ukrainian)
12. Radionova N. Y., Chuchkevych D. Yu (2024) Doslidzhennya vplyvu mizhnarodnykh standartiv na transformatsiyu obliku osnovnykh zasobiv pidpryyemstv [Study of the influence of international standards on the transformation of the accounting of fixed assets of enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no 70. Available at: https://www.researchgate.net/publication/383448561_DOSLIDZENNA_VPLIVU_MIZNARODNIH_STANDARTIV_NA_TRANSFORMACIU_OBLIKU_OSNOVNIH_ZASOBIV_PIDPRIEMSTV (accessed September 21, 2024). (in Ukrainian)
13. Sulyma M. O., Smirnov D. R. (2023) Oblik osnovnykh zasobiv pidpryyemstva v umovakh voyennoho stanu [Accounting for fixed assets of the enterprise under martial law conditions]. *Infrastruktura rynku*, no. 70, pp. 44–50.
14. Shatskova L. P., Shatskov V. V. (2022) Porivnyal'nyy analiz obliku osnovnykh zasobiv sub'yektiv derzhavnoho ta pryvatnoho sektoriv ekonomiky [Comparative analysis of the accounting of fixed assets of subjects of the public and private sectors of the economy]. *Economic journal Odessa polytechnic university*, no 3(21), pp. 44–50.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2024 р.